

A 12+750–13+100 km-sz. közötti területen, a korábban feltárt lelőhely Ny-i végének folytatásában kerámiatöredékeket gyűjtöttünk a 13+100 pont környékén 20 m-es körzetben. Majd minden alkalommal találtunk római és középkori kerámiatöredékeket ezen a területen. A leletek sűrűsödését tapasztaltuk a 12+800–12+900 km-sz. közötti nyomvonalban is, ahol őskori kova magkő, őskori kerámiatöredék, római kori és középkori kerámia, állatcsont és tapasztásdarabok voltak a humuszban. Régészeti objektumot nem tudtunk megfigyelni, de a tárgyi leletanyag alapján bizonyos, hogy a lelőhely erre a szakaszra is kiterjed.

EGRY ILDIKÓ

280. Kópháza határa

(Győr-Moson-Sopron megye) R, B, LT, Ró, Kö, Kk, Kú 2009. májusban helyszíni szemlét tartottam Kópháza határában, a fejlesztésre kijelölt területeken.

Major (KÖH 45986): A községtől K-re, a K-i faluszél, a volt tsz-major és az Ikva közötti dűlő területén nagy kiterjedésű őskori telepnyomot regisztráltam. A tsz-major és a mellette fekvő építőanyag-telep ÉNy-i szélétől kezdődően egészen a község belterületének széléig (a Tercia panzió környékéig) kerültek elő régészeti leletek. Az anyag zöme atipikus őskori oldaltöredék, néhány jellegzetesebb darab alapján a lelőhelyen rézkori, bronzkori és kelta (római kori kelta?) telepjelenségek előkerülése várható. A kerámialeletek mellett (elsősorban a telepnyom ÉK-i részén) számos paticsdarabot, ill. kiégett tapasztástöredéket találtam. Előkerült egy őrlőkőtöredék, és egy szabályos hasáb alakú, csiszolás nyomait mutató kavics töredéke is. A leletanyag legintenzívebben a lelőhely középső és ÉK-i részén jelentkezett. A lelőhely kiterjed a 84. sz. főútra, a kegytemplomhoz vezető földútra és a temető közötti domboldal területére is. Ezen a részen közepes intenzitással jelentkeztek őskori, római kori és középkori kisleletek, a leletanyag a dombtető közelében kezdett megritkulni. A nagy kiterjedésű lelőhely magába foglal két, korábban Németh Patrícia által talált lelőhelyet (*Keleti faluszél* és *Major*).

Nagyföldék (KÖH 74013): A községtől ÉNy-ra, a Harka felé vezető út és a régi Ikva meder között nagy területen meglehetősen intenzíven jelentkeztek őskori és középkori edénytöredékek. A telepnyom mintegy 500 m hosszan húzódik az Ikva mederrel párhuzamosan, ÉNy–DK-i irányban. A lelőhely kiterjed a harkai út túloldalára is, bár ott már csak szórványosan találtam néhány töredéket; DK felé egészen a határátkelőhöz vezető útig kiterjed. Az úton túl már nem találtam leletanyagot.

Rakitye-dűlő (KÖH 45985): A falutól É-ra lévő római villát Nováki Gyula találta 1952-ben. A villa helyén legutóbb, 2004-ben Németh Patrícia járt. Az épület a Jurisich utca É-i végétől Ny-ra, a telkek végében található. Az itt lévő szántott (kisebb részben veteményesként használt) parcellán nagy mennyiségű római épületomladék (tegula-, imbrex-, és terméskőtöredék) borítja a felszínt.

A téglá- és kődarabokból a tulajdonos helyenként kisebb kupacokat rakott össze. A területen egyenes sorban facsemetéket ültettek, a csemeték körül is néhol kupacba rakták az építőanyagot. A telkek végén haladó, majd derékszögben megtörő és kettéágazó földút felszínét is római téglák és kövek tarkítják. Az útelágazásnál a felszín erőteljesen lejt, a lejtő kezdetén, az úton keresztben kőfal maradványa észlelhető. Ezen a ponton jól látható, hogy a villaépületet az Ikva völgye fölé magasodó, többé-kevésbé sík teraszra építették. Az említett útelágazás mellett nagyobb siló-, ill. trágyagödör található. A gödör kiásásakor a villa egy része megsemmisülhetett. Az épület É-i és D-i széle viszonylag jól megfogható: K felé valószínűleg benyúlik a Jurisich utcai telkek területére; Ny-i irányban a szántott parcella széléig jelentkeztek a maradványok, innen kisebb erdőfolt akadályozta a munkát.

Szélerőműpark (KÖH 74017): A községtől ÉNy-ra, a vasút és a Harka felé vezető út közötti táblában enyhén emelkedő felszínen szórványosan késő középkori és kora újkori cseréptöredékeket gyűjtöttem.

Vasút utcától Ny-ra (KÖH 74015): A Vasút utca Ny-i oldalán tervezett tömbfeltárás D-i részén, kisebb elnyújtott foltban szórványosan késő középkori és újkori edénytöredékek jelentkeztek.

Vrazic-halom (Ördöghalom; KÖH 45961): A terepmunka folyamán sikerült azonosítani a Bella Lajos óta ismert őskori halomsírt, a Vrazic-halmot is. A tumulus a többretegű *Major* lelőhely (telepnyom) területén, az Ikva mellett található. A halomsír erősen szétszántott állapotban van, átmérője mintegy 70 m, relatív magassága 80–90 cm. É-i és Ny-i oldalán a halmot egykor körülvevő árok nyomai sejthetőek. A tumulus felszínén (akárcsak a környékén) jellegtelen őskori cserepeket gyűjtöttem.

TAKÁCS KÁROLY

281. Körmend, Batthyány kastély (KÖH 43481)

(Vas megye) Kk, Kú

2009 tavaszán folytattuk a 2004-ben félbeszakadt kutatási munkát a kastélyegyüttes É-i részén fekvő volt Narancsházak előterében és az É-i kertben, 150 m²-en. Ennek során elsősorban újkori, 1711 után épült objektumok kerültek elő. Feltártuk mind a Ny-i, mind a K-i jelenlegi épületek előtt álló egykori – 1889-ben elbontott – üvegházrészek alapozásait és padlófűtő rendszerüknek maradványait.

Keleten egy nagyméretű Ny–K tengelyű modern, 20. századi beomlott és betöltött pince maradványa roncsolja a területet, átvágva minden korábbi réteget.

A két Narancsház közötti területen, az É-ra nyíló díszkapu előtt egy késő középkori–kora újkori épület maradványa került elő, melyet 16–17. századra datálható kályhacsempék kelteznek. Az épület teljes feltárására nem volt mód, elhelyezkedéséből arra következtethetünk, hogy az a mai országút vonalába eső középkori

út mentén fekvő objektum lehetett, már kívül a fallal övezett városon.

A K-i Narancsháztól D-re, már az É-i kert területén feltártuk az írott forrásokból már ismert korábbi narancsházak egyikét. A padlószintig visszabontott épület omladékában kevés 18. századi kerámia feküdt. Az egykori téglapadlón, ill. annak fektetőhabarcsán vaskos rétegben feküdt az egykori belső habarcsból kialakított és többszörösen meszelt architektúra maradványa. Az omladékban nagy mennyiségű erősen oxidált üvegtörmelék feküdt, ami szintén az egykori üvegház funkcióra utal. Az épületet a jelenleg is álló üvegházak 1803-as kialakításakor bontották el.

Az É-i kert területén – a képi forrásanyag ismeretében – több ponton is átvágtuk az egykori kert útrendszerét. Ennek során előkerült mind a barokk, mind a tájképi kert útjainak kavicsos sávja. A kert úthálózatát további műszeres mérésnek és az azon alapuló feltárásnak kell meghatároznia.

KOPPÁNY ANDRÁS

282. Környe, Alkotmány utca 5. (KÖH 34285)

(Komárom-Esztergom megye) Ró

2009. augusztus 1–31. között folytattuk a késő római erőd területének feltárását, az óvoda udvarán (2/1 hrsz.) és a D-ről és K-ről folytatólagosan hozzá csatlakozó ún. Feszty udvarban (7/1, 11 hrsz.). A területtel K-ről szomszédos Régi Iskola udvarában 2008-ban folytattunk feltárásokat,¹⁹ a DNY-ről szomszédos területet, amely NY-ről két kisebb telekkel van ma elválasztva az óvoda udvarától (5 hrsz., Alkotmány u. 1.) a Művelődési Ház építése előtt Bíró Endre tárta fel 1961-ben.²⁰ Az Alkotmány u. D-i szélén, az óvoda területét É-ről lezáró vonalon az elmúlt években a tatai Kuny Domokos Múzeum munkatársai végeztek megelőző feltárást a járda és a villanyoszlopok telepítése miatt.

A Leshegy és az Által-ér közötti lejtős terület az elmúlt évszázadokban több ízben szenvedett nagyobb mérvű földmunkákat, amelyeket építkezések követtek. A késő római erőd építését megelőző 4. századi planírozást követően az óvoda területén a 19–20. századokban végeztek szintegyengetést, ami a teljes beltelek eredeti járószintjének nagyjából 1 m-es csökkenését, ezzel a lelőhely felső részének, a késő római rétegeknek a pusztulását is vonta maga után. A nagymérvű szintcsökkenés az Alkotmány út, ill. a tőle É-ra fekvő telkek szintjéhez viszonyítható, hasonlóképpen a Feszty udvar D-i részének jóval magasabb, viszont valamennyire feltöltődött szintjéhez.

A feltárás földmunkával járó részét megelőzően georadar vizsgálatot végeztünk (Pattantyús Ábrahám Miklós, Eötvös Loránd Geofizikai Intézet) a lelőhely háromnegyed részén, kb. 3000 m²-en. A georadar vizsgálat erősen bolygatott területet mutatott, szórványos régészeti jelenségekkel.

A feltárható területen 4×4 m-es szelvényeket, 1–2 m széles kutatóárkokat, 3×2 m-es szondákat nyitottunk, 1 m-es tanúfalakkal, amelyeket indokolt esetben elbontottunk, a szelvényeket és szondákat egybenyitva. A ténylegesen feltárt terület összesen 655 m². A főként egy és csak helyenként két régészeti rétegből álló lelőhelyen a leletsűrűség kismértékű volt.

A lelőhely óvodaudvari és a Feszty udvar É-i felére eső részén a késő római korból, vagyis az erőd korszakából semmi nem maradt. Feltételeken egy terméskövekkel borított kisebb felszín köthető az erőd korszakához, ami a K–Ny irányú belső út feltételezhető vonalával esik egybe. A principatus korából 1,5–2 m mélységben épületfalalapok, egy csatornalefolyó és egy kemence került elő, valamint kerámiatöredékek. A feltáráson megfigyelt jelenségek hasonlóak a Bíró Endre 1961. évi és a MNM 2008. évi feltárásai eredményeihez.

A lelőhely D-i – az ún. Feszty udvar közepére eső – részén jóval magasabb a járószint, mint az óvoda udvarán. Ennek oka az elbontott 18. századi épületek omladékai, maradványai. Megállapítottuk, hogy az újkori építkezéseknél elpusztították a késő római épületrészeket és alapfalakat, amelyekből egy szenedett felületű 30 cm vastag terazzopadló-töredék és egy 1×1 m-es ráépített pillér maradt azonosítható állapotban.

Konzulens: Tóth Endre (MNM).

Munkatársak: Sréter Kinga (ELTE); a fémkeresős vizsgálatokat Glász József és Határ József, a geodéziai munkákat Wittmann Zoltán végezték.

SZABÓ ÁDÁM

283. Kövegy határa

(Csongrád megye) Sza, Kö

2009. március 10. és április 2. közt helyszíni szemlét tartottunk az M43 autópálya Makó-országhatár közti szakaszán. A szemle célja a korábban (2005, Szalontai Csaba) már lokalizált lelőhelyek kiterjedésének ellenőrzése és esetleges pontosítása volt.

M43-52 (KÖH 52759): Egy darab szarmata szórványt gyűjtöttünk, egy elszántott tanya romjai közt találtuk a töredéket a megehetősen „szemetes” felszínen.

M43-53 (KÖH 52761): Itt is mindössze egy szórvány szarmata cserepet találtunk.

M43-54 (KÖH 52764): Felszínét éppen szántották, a bejárt, letaposott felszínen semmit nem találtunk.

M43-55 (KÖH 52765): A Kövegy Ny-i határában fekvő lelőhely területén csupán újkori anyagot találtunk.

M43-56 (KÖH 52766): A Kruzslíc-dűlőben lokalizálható lelőhely területén nagyon szórványosan

19 Szabó Á.: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2008. Budapest, 2009, 218–219.

20 Bíró E.: RégFüz Ser I. No. 14, 1961, 33.